

Індустріальні парки – нові точки росту інвестиційних можливостей регіонів України

У статті здійснено аналіз індустріальних парків в Україні та визначено фактори, які впливають на їхнє формування. Проаналізовано нормативно-правову базу, орієнтовану на підтримку створення та функціонування індустріальних парків. Запропоновано механізми стимулювання розвитку індустріальних парків в Україні.

Ключові слова: індустріальний парк, нормативно-правова база, державна підтримка.

Индустриальные парки – новые точки роста инвестиционных возможностей регионов Украины

В статье осуществлен анализ индустриальных парков в Украине и определены факторы, влияющие на их формирование. Проанализирована нормативно-правовая база, ориентированная на поддержку создания и функционирования индустриальных парков. Предложены механизмы стимулирования развития индустриальных парков в Украине.

Ключевые слова: индустриальный парк, нормативно-правовая база, государственная поддержка.

The article presents the analysis of the industrial parks in Ukraine and the factors influencing their formation. Analyzed the legal framework aimed at supporting the establishment and operation of industrial parks. The mechanisms to stimulate the development of industrial parks in Ukraine.

Keywords: industrial park, the legal framework, government support.

Постановка проблеми. Одним з ефективних способів підвищення діяльності промислових підприємств, як засвідчує світовий досвід, є створення нових елементів інноваційної інфраструктури, вагоме значення серед яких набувають індустріальні парки, що спроможні сконцентрувати інтелектуальні, фінансові, матеріальні та інші види ресурсів.

Сьогодні у світі функціонує більше 20 тис. індустріальних парків, зокрема в Німеччині функціонує понад 200 індустріальних парків, у Туреччині – 262, у В'єтнамі – 200, у Польщі – понад 60, а в США – понад 40, у Росії – 45 таких утворень, причому ще 56 знаходяться на стадії проектування.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Особливості формування та розвитку індустріальних парків як нової точки зростання висвітлювали у своїх наукових працях такі видатні фахівці, як В. Андріанов, А. Асаул, Н. Гальчинська, Л. Загвойська, С. Іванов, В. Ляшенко, О. Молдован, А. Новіков, С. Приходько, К. Рудий, Д. Санатов, А. Селіванов, Д. Черток та ін. Однак необхідно зазначити, що питання потребує подальшого дослідження та генезису.

Мета статті. Мета написання даної статті полягає у дослідженні сучасного стану формування та діяльності індустріальних парків в Україні.

Виклад основного матеріалу. Оновлення та розвиток промислових підприємств в Україні можливі за рахунок переходу до інноваційної моделі. Однією з прийнятних форм підвищення ефективності їхньої діяльності є створення нових елементів інноваційної інфраструктури, серед яких вагоме місце посідають індустріальні парки, що концентрують інтелектуальні, фінансові, матеріальні та інші ресурси.

Відповідно до загальноприйнятої класифікації вітчизняні індустріальні парки представлені трьома типами: моноспеціалізовані (за розмірами від 50–100 га, галузева спеціалізація: електронна, харчова та фармацевтична галузі, виробничі сервіси та ін.), фокусовані (за розмірами від 100–200

га, галузева спеціалізація: машинобудування, виробництво будматеріалів, легка промисловість та металургія, ін.), багатопрофільні (за розмірами понад 200 га, галузева спеціалізація: хімічна та металургійна промисловість, сектори важкої промисловості та ін.) індустріальні парки [1, 2].

Залежно від виду послуг, що надаються резидентами парків, в Україні переважає тип індустріального парку Greenfield над Brownfield. Лише Щолкінський індустріальний парк має земельні ділянки як типу Greenfield, так і типу Brownfield.

У рамках Національного проекту «Нова інфраструктура», зокрема «Індустріальні парки» – створення промислово-виробничої інфраструктури (постанова Кабінету Міністрів України №1256 від 08.12.2010), передбачено створення промислово-виробничої інфраструктури (індустріальні парки у Житомирській, Закарпатській, Рівненській, Вінницькій, Львівській, Запорізькій, Луганській областях, АР Крим та ін.). Підготовлено тридцять інвестиційних пропозицій, загальний потенціал яких становить \$8 млрд., та планується створити 300 тис. робочих місць. Реалізація даних пропозицій передбачає розміщення індустріальних парків площею 10 тис. га. Один діючий індустріальний парк забезпечить участь 10–15 компаній, надходження близько \$200 млн. та створення від 2,5–20,0 тис. робочих місць. Реалізація національного проекту сприятиме визначенню інструментів підтримки найперспективніших галузей у регіонах, відпрацюванні робочої схеми планування, створенню та управлінню індустріальними парками на території України. Такий механізм у подальшому буде застосовуватися для розвитку інших індустріальних парків.

Відзначимо також, що сьогодні в Україні формується новий тип індустріальних парків – еко-індустріальний парк, який являє собою «...спільноту виробничого бізнесу, яка діє на основі спільної власності...», де «...кожна бізнес-одиночка намагається покращити взаємодію екологічної, економічної та соціальної функцій через співпрацю у вирішенні еколо-

гічних та ресурсних питань». Перший такий парк планується розташувати в Києві – «Долина зелених інновацій».

В Україні створено Реєстр індустріальних (промислових) парків України. До нього станом на 1 травня 2014 року включено парки [3–9]:

- «Львівський індустріальний парк «Рясне – 2»» (дата включення до Реєстру – 07.02.2014, строк, на який створено індустріальний парк, – 50 років);
- «Долина» (дата включення до Реєстру – 03.02.2014, строк, на який створено індустріальний парк, – 30 років);
- «Славута» (дата включення до Реєстру – 07.02.2014, строк, на який створено індустріальний парк, – 50 років);
- «Індустріальний парк «Центральний»» (дата включення до Реєстру – 01.04.2014, строк, на який створено індустріальний парк, – 50 років);
- «Індустріальний парк «Коростень»» (дата включення до Реєстру – 01.04.2014, строк, на який створено індустріальний парк, – 30 років);
- «Перший український індустріальний парк» (дата включення до Реєстру – 09.07.2014, строк, на який створено індустріальний парк, – 30 років). Також нещодавно прийнято рішення щодо включення до Реєстру ще двох індустріальних парків: «Соломоново» (Закарпатська обл.), «Свема» (Сумська обл.).

Створення та розвиток індустріальних (промислових) парків в Україні відбувається під впливом таких факторів, як:

- прояв гострого дефіциту інвестиційних ресурсів та деформованої структури промисловості України (діяльність індустріальних парків сприятиме залученню інвестицій, направлених на технологічну модернізацію виробництва, відтворення національного товаровиробника);
- залежність від імпорту сировини, кон'юнктури на зовнішньому ринку (реалізація національної програми імпортозаміщення);
- одержання державою легітимної з точки зору правил ВТО можливості частково «субсидувати» інвестиційну діяльність, що сприятиме позитивному розвитку інвестиційного клімату в країні та її регіонах;
- орендування підготовлених виробничих площ на території індустріального парку з можливістю одержати в користування виробничі, офісні та складські площі протягом незначного періоду, ніж придбання землі з наступним самостійним здійсненням будівництва;
- надання пільг по сплаті імпортного мита на обладнання та матеріали, які не виробляються на території України;
- розподілення у межах населених пунктів житлових та виробничих територій; винесення промислових зон за межі міст;
- високий показник чисельності осіб пенсійного віку (40–50% місцевого населення), який сформувався за рахунок застосування пільгових умов виходу на пенсію спеціалістів гірничо-видобувної спеціалізації;
- низький рівень доходів та тенденції до зростання бідності населення;
- технологічна відсталість, фізичний та моральний знос основних виробничих фондів містоутворюючих підприємств;
- низький рівень прояву підприємницької активності та неефективну спеціалізацію малого підприємництва;
- криза комунальної інфраструктури, незадовільний стан благоустрою міст та дорожнього господарства, загострення проблем екологічної безпеки;

– вузький профіль спеціалізації працездатного населення та низький рівень їхньої мобільності, що призводить до посилення територіальних диспропорцій на ринку праці.

Законодавча база, орієнтована на підтримку створення і функціонування індустріальних парків в Україні, знаходиться на початковій стадії формування. Її основу становлять Конституція України, Цивільний кодекс України, Господарський кодекс України, Земельний кодекс України, Податковий кодекс України, Митний кодекс України, закони України «Про індустріальні парки», «Про регулювання містобудівної діяльності», Концепції індустріальних парків та рішення про їх створення, інші законодавчі акти України, а також міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України [10–20].

Відповідно до Концепції створення індустріальних (промислових) парків, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 1 серпня 2006 року №447–р, якою було започатковано розвиток цього виду діяльності в нашій країні, визначено механізм та послідовність дій з реалізації державної політики у сфері створення та розвитку індустріальних (промислових) парків, гарантувалися широкі можливості для стимулювання інвестиційно-інноваційної діяльності в Україні.

Відповідно до Закону України «Про індустріальні парки» [16] індустріальний парк являє собою «...визначену ініціатором створення індустріального парку відповідно до містобудівної документації облаштовану відповідною інфраструктурою територію, у межах якої учасники індустріального парку можуть здійснювати господарську діяльність у сфері промислового виробництва, а також науково-дослідну діяльність, діяльність у сфері інформації і телекомунікацій на умовах, визначених цим Законом та договором про здійснення господарської діяльності у межах індустріального парку».

Оскільки чинні нормативно-правові акти у сфері створення індустріальних парків не передбачають жодних вимог щодо підвищення рівня технологічності виробництв, які будуть розміщуватися в ІП, ключовим фактором, який спрямований на розвиток наукоємних та високотехнологічних виробництв, має бути удосконалення вітчизняного законодавства, що регламентує діяльність індустріальних парків і визначає правові засади їх державної підтримки. Адже чинні нормативно-правові акти у сфері створення індустріальних парків не передбачають жодних вимог щодо підвищення рівня технологічності виробництв, які будуть розміщуватися в ІП.

Однак в Україні існують державні програми розвитку індустріальних парків, в яких визначено заходи державної підтримки організацій та підприємств, що здійснюють діяльність на території індустріальних парків, а також передбачено надання пільг для резидентів. Так, наприклад, затверджено Державну цільову програму розвитку індустріального (промислового) парку «Свема» в м. Шостці Сумської області на 2012–2015 роки (постанова Кабінету Міністрів України №1265 від 30.11.2011), в якій зазначено заходи щодо створення умов розвитку даного індустріального парку (зокрема, в частині розбудови сучасної виробничої і ринкової інфраструктури для забезпечення виробництва конкурентоспроможної, високотехнологічної продукції) [20].

Наступним прикладом може слугувати затверджена Програма створення індустріальних парків на території Закар-

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА

патської області на 2008–2012 роки (Рішення Закарпатської обласної ради №487 від 12.03.2008), метою якої є створення та визначення перспектив розвитку індустріальних парків на території регіону, зокрема започаткування пілотних проектів відносно створення індустріальних парків в районі м. Чоп та с. Соломоново (Ужгородський район Закарпатська область).

Також розроблено концепції зі створення та функціонування на території 27 регіонів України 53 індустріальних парків, але лише вісім індустріальних парків є дійсно функціонуючими «Львівський індустріальний парк «Рясне-2», «Долина», «Славута», «Індустріальний парк «Центральний»», «Індустріальний парк «Коростень»», «Перший український індустріальний парк», «Соломоново», «Свема» [5].

Найбільшими серед уже діючих індустріальних парків України можна назвати КП «Індустріальний парк «Рогань» та «Індустріальний парк «Свема». Разом із тим відзначимо, що серед проєктованих в Україні парків більшість мають локальний характер, а їхня спеціалізація обмежується 3–4 видами економічної діяльності, з яких один прямо пов'язаний з наявним у регіоні великим підприємством, діяльність якого сьогодні не є ефективною. Кілька індустріальних парків, такі як «Свема», «Славута», «Чексіл», характеризуються багатопрофільною спеціалізацією і мають велике значення не лише для розвитку економіки регіону, а й окремих галузей у цілому.

Незважаючи на перспективність створення та розвитку індустріальних парків, існують проблеми, пов'язані з профіцитом створених потужностей; обмеженістю терміну дій пільг; низькою ефективністю роботи відносно залучення інвесторів; наявністю більш привабливих режимів економічної діяльності в сусідніх країнах. Так, наприклад, застосування державно-приватного партнерства (механізм відкладених платежів Tax Incentment Finance (TIF) полягає в тому, що держава повертає інвесторам вкладені кошти за рахунок надходжень до бюджету, що одержані за рахунок зростання податків у регіоні (США, штат Іллінойс та Каліфорнія, а також планується застосування у Росії на території Республіки Саха (Якутія). Як інструмент повернення може виступати інвестиційний фонд).

Іншим напрямом є розроблення спеціальних кредитних продуктів для керуючих компаній індустріальних (промислових) парків стосовно створення та розвитку інженерної, транспортної інфраструктури, зокрема в банках з державною формою власності. Також необхідно створити більш привабливі умови кредитування керуючої компанії для будівництва споруд та приміщень на умовах застосування низьких орендних ставок для підприємств резидентів (Ощадбанк Російської Федерації пропонує: вклавши в проєкт від 20,0% власного капіталу, юридичні особи – власники індустріального парку зможуть отримати фінансування на придбання, реконструкцію, будівництво об'єктів нерухомості, інженерної та транспортної інфраструктури, а також на відшкодування раніше понесених витрат за проєктом чи рефінансувати кредити інших банків, надані на аналогічні цілі. Запропоновано довгострокові програми для фінансування індустріальних парків – до 12 років, а за наявності державного фінансування проєкту термін кредитування збільшується до 14 років).

Однак необхідно зазначити, що їхнє функціонування сприятиме посиленню інвестиційної привабливості регіонів, вну-

трішньому виробництву, імпортозаміщенню, залученню інвестицій у реальний сектор економіки, створенню нових робочих місць, а також збільшенню експортного потенціалу.

Популярними видами промислової діяльності в рамках діючих парків є деревообробка (виробництво меблів), виробництво будівельних матеріалів, машинобудування та хімічна промисловість. Зазвичай вітчизняні індустріальні парки орієнтуються на залучення підприємств, що належать до 3–4 видів економічної діяльності, серед яких обов'язково присутні найбільш розвинені у регіоні.

Основним мотивом їх заснування є намагання місцевих органів влади підвищити інвестиційну привабливість регіону задля створення нових робочих місць та підвищення доходів населення. При цьому законодавчо проголошена мета сприяння розвитку пріоритетних галузей залишається для ініціаторів заснування ІП та місцевої влади другорядним питанням. Практично всі індустріальні парки в Україні відносяться до типу Greenfield, тобто передбачають будівництво інфраструктури «з нуля». Це не завжди виправдано, оскільки в країні існує багато промислових зон з інфраструктурою, яку можна рекультивувати, відновити та використати за призначенням.

Серед основних механізмів стимулювання розвитку індустріальних парків в Україні можна виділити таке:

1. Нормативно-правове забезпечення розвитку індустріальних парків. Відповідно до чинного законодавства України (Закон України «Про індустріальні парки», 2012 рік) індустріальний парк являє собою «...визначену ініціатором створення індустріального парку відповідно до містобудівної документації облаштовану відповідною інфраструктурою територію, у межах якої учасники індустріального парку можуть здійснювати господарську діяльність у сфері промислового виробництва, а також науково-дослідну діяльність, діяльність у сфері інформації і телекомунікацій на умовах, визначених цим Законом та договором про здійснення господарської діяльності у межах індустріального парку».

Ключовим фактором, який спрямований на розвиток наукоємних та високотехнологічних виробництв, є удосконалення вітчизняного законодавства, яке регламентує діяльність індустріальних парків і визначає правові засади їх державної підтримки. В регіонах України діють державні програми розвитку індустріальних парків, в яких визначено заходи державної підтримки організацій та підприємств, що здійснюють діяльність на території індустріальних парків, а також передбачено надання пільг для резидентів. Так, наприклад, затверджено Державну цільову програму розвитку індустріального (промислового) парку «Свема» в м. Шостці Сумської області на 2012–2015 роки (постанова Кабінету Міністрів України №1265 від 30.11.2011), в якій зазначено заходи щодо створення умов розвитку даного індустріального парку (зокрема, в частині розбудови сучасної виробничої і ринкової інфраструктури для забезпечення виробництва конкурентоспроможної, високотехнологічної продукції). Наступним прикладом може слугувати затверджена Програма створення індустріальних парків на території Закарпатської області на 2008–2012 роки (Рішення Закарпатської обласної ради №487 від 12.03.2008), метою якої є створення та визначення перспектив розвитку індустріальних парків на території регіону, зокрема започаткування пілотних проєктів

відносно створення індустріальних парків в районі м. Чоп та с. Соломоново (Ужгородський район Закарпатська область). Також розроблено концепції зі створення та функціонування на території 27 регіонів України 53 індустріальних парків, але лише чотири індустріальних парки є дійсно функціонуючими. Найбільш відомими серед уже діючих індустріальних парків України можна назвати КП «Індустріальний парк «Рогань» та «Індустріальний парк «Свема». Практично всі існуючі майданчики для розвитку індустріальних парків відносяться до типу Greenfield, лише Щолкінський індустріальний парк має земельні ділянки як типу Greenfield, так і типу Brownfield.

2. У числі першочергових заходів щодо зниження адміністративних бар'єрів має бути введено прискореного порядку отримання результатів експертизи проектної документації та державної експертизи результатів інженерних пошуків з урахуванням досвіду реалізації відповідного порядку для учасників індустріальних парків у відповідності із Законом України «Про індустріальні парки». Даний порядок реалізує принцип «єдиного вікна» при отриманні дозволу на будівництво та забезпеченні проведення державної експертизи проектної документації.

3. Впровадження технології «єдиного вікна» має включати організацію: узгодження та експертизи проектної документації в максимально скорочені терміни; узгодження документів для надання на території парку земельних ділянок; видачі технічних умов на підключення об'єктів до інженерних мереж та споруд; розгляду документів потенційних учасників. Органи виконавчої влади та місцевого самоврядування в межах своїх повноважень повинні забезпечувати в нормативні терміни вирішення питань з надання та переказу земельних ділянок об'єктів транспортної інфраструктури, підключення до мереж інженерної інфраструктури суб'єктів господарювання, що займаються будівництвом індустріального парку.

4. Застосування державно-приватного партнерства, яке є одним з перспективних напрямів інвестування індустріальних парків. Для цього необхідно застосовувати механізм відкладених платежів Tax Incentive Finance (TIF). Сутність механізму полягає в тому, що держава повертає інвесторам вкладені кошти за рахунок надходжень до бюджету, що одержані за рахунок зростання податків у регіоні. Таким прикладом може слугувати застосування даного механізму на території США (штат Іллінойс та Каліфорнія), а також планується застосування у Росії на території Республіки Саха (Якутія).

5. Стимулювання інвестицій у створення та розвиток індустріальних парків потребує застосування різних форми підтримки, зокрема систему надання пільг і преференцій учасникам індустріальних парків, керуючим компаніям, уповноваженим державним органам з розвитку індустріальних парків (регіональний, місцевий рівні, регулювання тарифів).

6. Надання додаткових заходів державної підтримки інвесторам, які реалізують інвестиційні проекти на території індустріальних парків, у тому числі: розробку комплексних тарифних планів (при взаємодії з суб'єктами природних монополій та у частині орендних платежів) для потенційних учасників з метою стимулювання локалізації інвестиційних проектів на початкових стадіях формування індустріальних парків (зниження вартості енергоресурсів для учасників, що приходять в першу чергу; стимулювання розвитку окремих

галузей тощо); надання сприяння учасникам індустріальних парків в прискоренні проходження митних процедур при покупці високотехнологічного імпортного обладнання; підтримку клопотань і звернень у державні органи влади, органи, що регулюють ціноутворення на послуги природних монополій, банки та інші кредитні установи про застосування з їх боку режиму найбільшого сприяння.

7. З метою надання фінансової підтримки розвитку інфраструктури індустріальних парків необхідно забезпечити: включення об'єктів транспортної інфраструктури, водопостачання і водовідведення в регіональні довгострокові цільові програми розвитку; включення об'єктів енергопостачання в інвестиційні програми ресурсозберігаючих організацій.

Надання субсидій учасникам індустріальних парків передбачає субсидії на компенсацію частини витрат на оплату відсотків за комерційний кредит на інвестиційні цілі, в тому числі на будівництво інфраструктури, придбання обладнання, підготовку кадрів; відшкодування частини витрат на придбання високотехнологічного обладнання та передових технологій у розмірі до 20% від вартості такого обладнання, але не більше 5 млн. грн.

На відшкодування частини витрат керуючої компанії передбачено надання субсидій на будівництво внутрішньопаркової інженерної інфраструктури та доріг – до 30% від загального обсягу витрат; підготовку професійних кадрів керуючої компанії індустріального парку в розмірі до 50% від загальної суми витрат.

8. Створення розвинутої інфраструктури (доступ до електро-, газо-, водопостачання та ін.). Зокрема, створення типових проектів розвитку інфраструктури індустріальних парків (з відповідним узгодженням інвестиційних програм ресурсопостачальних організацій), забезпечення прозорості універсальних умов розміщення інвестиційних проектів у межах індустріальних парків. Типові проекти повинні включати лише мінімальний набір уніфікованих характеристик і забезпечувати можливість розвитку кожного індустріального парку з урахуванням його унікальних особливостей (розташування, оснащення земельної ділянки та права власності на нього, забезпеченість інженерною інфраструктурою, система управління, спеціалізація парку тощо). У вирішенні даного питання ключова роль належить державі, а саме місцевим органам управління.

9. Здійснення ефективного управління. Згідно із Законом України «Про індустріальні парки» управління індустріальними парками здійснюється керуючими компаніями, які створюються переважно органами місцевої влади. Необхідно зазначити, що вони не можуть відвести під створені ж ними індустріальні парки землю своєї території, оскільки землями промислового призначення часто розпоряджаються не громади, а Верховна Рада України або Кабінет Міністрів України. Крім того, сільська, селищна, міська рада розглядає проектні матеріали та приймає рішення про зміну цільового призначення земельної ділянки, розташованої в межах населеного пункту (за чинним земельним законодавством лише органи державної влади чи місцевого самоврядування розпоряджаються землями державної чи комунальної власності і лише їм надані законом повноваження щодо надання земельних ділянок у користування чи відчуження у приватну власність для створення індустріальних парків).

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА

Функціонування індустріальних парків показує, що неефективне управління, «не вирішення» проблем, пов'язаних із забрудненням навколишнього природного середовища, призводить до виникнення низки соціально-економічних проблем у регіонах країни. Так, наприклад, екологи Республіки Білорусь вважають, що вже на початковій стадії створення Китайсько-Білоруського індустріального парку є небезпечним. Дані результатів перевірки діяльності індустріальних (промислових) парків у В'єтнамі засвідчують, що 14 з 21 од. були визнані, такими що завдають шкоди навколишньому природному середовищу.

10. Розроблення рекомендацій стосовно розвитку організаційного та інформаційного супроводу створення індустріальних парків, у тому числі: формування переліку об'єктів незавершеного будівництва (тимчасово призупинених і законсервованих будівництв, об'єктів) і вільних ділянок державної, комунальної власності. Створення умов для залучення зазначених об'єктів і ділянок у господарський оборот при створенні виробництв на території планованих індустріальних парків; можливість коригування документів територіального планування і матеріалів з обґрунтування таких проектів в інформаційній системі територіального планування. Інформація про інвестиційні майданчики (Greenfield або Brownfield) має бути доступна потенційним інвесторам.

Висновки

Сегмент індустріальних парків буде активніше розвиватися там, де докладаються системні зусилля в частині формування сприятливих адміністративних, інституціональних, організаційних та фінансових умов. Попит на такий вид діяльності має потенціал зростання та буде підвищуватися залежно від стабілізації економічної ситуації. Проте існують певні застереження, що найближчим часом конкурентоспроможними індустріальними парками можуть стати лише ті, що вже ефективно функціонують, або ті, що пропонують найкращі умови для забезпечення земельних ділянок інженерною інфраструктурою та мають сприятливе місце розташування.

Список використаних джерел

1. Индустриальный парк [Електрон. ресурс] – Режим доступа http://www.ru.Wikipedia.Jrg/wik/Индустриальный_парк.
2. Санатов Д. Тенденции развития и типология индустриальных парков парк [Електрон. ресурс] – Режим доступа <http://www.csr-pnw.ru>
3. Національний проект «Індустріальні парки України» [Електрон. ресурс] – Режим доступу <http://www.ukrproject.gov.ua/project/%D1%9Bndustrialni-parki-ukraini>
4. Індустріальні парки в регіонах України [Електрон. ресурс] – Режим доступу <http://www.ukrproject.gov.ua/page/%D1%9Bndustrialni-parki-v-regionakh-ukraini>
5. Черток Д.В. Парки и их роль в создании инновационного потенциала вузовской науки / Д.В. Черток, В.М. Черкот // Тихоокеанский медицинский журнал. – 2008. – №2. – С. 95–98.
6. ДП «Укррекоресурси» презентувало план розвитку «Долини зелених інновацій» в Києві [Електрон. ресурс] – Режим доступу <http://uecr.gov.ua/ua/news/DP-Ukrkoresursi-prezentovalo-plan-rozvitku-Dolini-zelenih-nnovacy-v-Kiv.htm>
7. Долина зелених інновацій. – ECO-invest 2013 [Електрон. ресурс] – Режим доступу http://eco-invest.org.ua/ua/present/prez28.htm#U9tiRGM_nIU
8. В Україні створили перші індустріальні парки [Електрон. ресурс] – Режим доступу <http://economics.unian.ua/industry/883970-v-ukrajini-stvorili-pershi-industrialni-parki.html>
9. Долина зелених інновацій. – ECO-invest 2013 [Електрон. ресурс] – Режим доступу http://eco-invest.org.ua/ua/present/prez28.htm#U9tiRGM_nIU
10. Постанова Кабінету Міністрів України №1256 від 08.12.2010 «Про затвердження переліку проектів із пріоритетних напрямків соціально-економічного та культурного розвитку (національні проекти)» [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1256-2010-p>.
11. Конституція України [Електрон. ресурс] / Відомості Верховної Ради України, 1996. – №30. – Ст. 141. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
12. Цивільний кодекс України [Електрон. ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
13. Господарський кодекс України [Електрон. ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
14. Земельний кодекс України [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>
15. Податковий кодекс України [Електрон. ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
16. Митний кодекс України [Електрон. ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>
17. Закон України від 21.06.2012 №5018-VII «Про індустріальні парки» [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5018-17>
18. Закон України від 17.02.2011 №3038-VI «Про регулювання містобудівної діяльності» [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3038-17>
19. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 01.08.2006 №447-р «Про схвалення Концепції створення індустріальних (промислових) парків» [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/447-2006-%D1%80>
20. Постанова Кабінету Міністрів України від 30.11.2011 №1265 «Про затвердження Державної цільової програми розвитку індустріального (промислового) парку «Свема» в м. Шостці Сумської області на 2012–2015 роки» [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1265-2011-%D0%BF>